

Ф. ЛІСТ ПРО РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Володимир Володимирович Григоренко
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК» Україна; студент Фахового
коледжу

Олеся Олександрівна Ананьєва
<https://orcid.org/0000-0002-9544-7408>
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК» Україна: кандидат
економічних наук

Економічний націоналізм — це економічна теорія і політика, що підкреслює важливість національної самостійності та розвитку внутрішнього виробництва для зміцнення економіки держави.

Економічний націоналізм, як концепція, зазвичай включає в себе ідеї про те, що держава повинна активно втручатися в економіку для захисту національних інтересів та підтримки внутрішнього виробництва. Це може включати тарифи на імпорт, субсидії для вітчизняних компаній, контроль за ключовими секторами економіки та інші заходи. Вперше наукове обґрунтування ідеї економічного націоналізму здобули в 1841 році в роботі німецького економіста, професора кафедри державного управління Фрідріха Ліста «Національна система політичної економії», де він обґрунтував націоналізм як окрему економічну систему. Ліст вважав, що держава відіграє важливу роль у забезпеченні економічного розвитку і національного благополуччя.

Даніель Фрідріх Ліст - (6 серпня 1789 - 30 листопада 1846) – німецький економіст, політик, публіцист. Народився у м. Ройтлінген (Вюртемберг), де здобув початкову освіту. У 17 років був призначений на посаду службовця Тюбінгенського філіалу Вюртемберзького бюро. Там слухав лекції в місцевому університеті. Його першу наукову працю було присвячено проблемі викладання в університеті курсу місцевого самоврядування. Аргументи, що наводились у цій праці, були настільки вагомими, що Ліст отримав призначення на посаду керуючого справами і політикою Тюбінгена, а також став професором Тюбінгенського університету.

Ліст визнає ліберальні ідеї в тій їхній частині, що стосується розвитку капіталістичної промисловості, і закликає до реформ, перешкодою для яких, на його думку, є внутрішня митна політика Німеччини.

1819 р. під керівництвом Фрідріха Ліста у Франкфурті було засновано «Генеральну асоціацію німецьких промисловців і комерсантів» для впливу на конфедеративний уряд. Сам він звертається з петиціями до урядів Мюнхена, Штутгарта, Берліна, Відня, друкує статті в газетах із закликами до ліберальних реформ. Після обрання депутатом Палати Вюртемберзьких штатів у 1820 р. досить різко критикує реакційний уряд країни за бездіяльність.

Пропагування ним ліберальних, реформістських ідей економічного об'єднання Німеччини поставило його в опозицію до уряду і стало причиною звільнення з посади та політичних переслідувань. Він був змушений залишити Німеччину, жив у Франції, Англії, Швейцарії. Повернувшись на батьківщину його було заарештовано. Після відбуття покарання Ліста висилають із країни, і 1825 р. він виїздить до Сполучених Штатів Америки.

В Америці Ліст був фермером, підприємцем, редактором газети, що в ній друкував свої статті на економічні теми. Завдяки публіцистичній та громадській діяльності Ліст став відомим діячем у США, але в підприємстві йому не щастило. 1830—1831 рр. з дипломатичною місією перебував у Парижі, де вів переговори щодо торговельної угоди між Францією та США. Його призначенню на дипломатичні посади посприяло те, що під час президентської кампанії 1828 р. Ліст та його газета активно підтримували Ендрю Джексона.

У 1832 р. Ліст покидає Америку і повертається до Німеччини, де з 1834 р. стає консулом США в Лейпцигу (у Бадені й Гамбурзі, де він перед цим отримував посади американського консула, його проголошували персоною *non grata*). Країна тоді була вже на порозі митного об'єднання, за яке Ліст боровся протягом 13 років і яке 1834 р. стало реальністю.

1844 року Ліст був обраний членом-кореспондентом Угорської Академії наук. Але фінансові труднощі, проблеми зі здоров'ям та психічні розлади дуже виснажують його, і 30 листопада 1846 р. у тірольському містечку Куфштайн Ліст покінчив життя самогубством [1].

Як це часто буває, після смерті до Фрідріха Ліста прийшло величезне визнання: він став (посмертно) доктором наук, його ім'ям називали вулиці та навчальні заклади, на його честь було споруджено монументи в кількох німецьких містах.

Основною працею Фрідріха Ліста є написана ним у Парижі книжка «Національна система політичної економії» (1841), що ввібрала всі ідеї, викладені ним у безлічі памфлетів та статей. Цю книжку спрямовано на захист протекціонізму як обов'язкової умови становлення економічної могутності нації.

Ліст вірив у захист внутрішнього ринку шляхом використання високих мит та тарифів на імпорتنі товари. Він вважав, що це допомагає розвивати власні промислові галузі та захищати їх від конкуренції з-за кордону. На думку Фрідріха Ліста, популярна на той час теорія вільної торгівлі була ні чим іншим, як спробою замаскувати меркантильні інтереси найсильніших держав світу. Усвідомлюючи втрати, неминучі в результаті відмови від вільної торгівлі, Ф. Ліст був переконаний, що стратегічні національні інтереси мають бути важливішими за поточні вигоди. Відтак протекціонізм вчений трактував як певну «пожертву вартостей» заради майбутнього зростання економічного потенціалу нації. Він вважав, що держава повинна брати активну участь у регулюванні економіки, включаючи створення економічних стратегій, політик та стимулюючих заходів для підтримки внутрішнього виробництва [2].

Ф. Ліст вважав, що розвиток будь-якої нації проходить такі стадії:

Стан дикунства.

Стан розвитку скотарства.

Землеробську стадію, на якій нація повинна бути якнайширше включена в міжнародну торгівлю, експортуючи сировину та імпортуєчи технології та устаткування з-за кордону.

Землеробсько-мануфактурну стадію, коли з'являється можливість самостійно забезпечувати себе промисловими товарами, повинен бути введений державний захист національного виробника, який би дав йому змогу витримувати конкуренцію зі значно дешевшими закордонними товарами.

Землеробсько-мануфактурно-комерційну стадію, на якій національна промисловість вже достатньо сильна, щоб на рівних конкурувати з закордонними виробниками, протекціоністські заходи мають бути зняті і нація повинна знову максимально включитися в міжнародну торгівлю [3].

Вчений був впевнений, що у майбутньому, при досягненні високого рівня розвитку усіх країн, вільна торгівля стане загальним правилом поступово будуть створені усі необхідні передумови для формування загальносвітової спільноти людей та міжнародного союзу промислово розвиненні націй.

Ліст визнавав важливість експорту для національної економіки, але він також підкреслював потребу балансу між експортом та внутрішнім споживанням. Він вважав, що експорт повинен бути взаємно вигідним та сприяти розвитку внутрішнього ринку.

Ще однією ключовою ідеєю Ліста була важливість державної ролі у будівництві та підтримці інфраструктури. Держава повинна інвестувати в науку, освіту та транспортну систему, які виступають головними рушіями розвитку та модернізації нації й країни. Це також включало будівництво доріг, залізниць і інших об'єктів, які сприяють економічному розвитку [4].

Висновок. Таким чином, ідеї Ф. Ліста визначали основи економічного націоналізму і вплинули на подальший розвиток економічних концепцій, особливо в контексті індустріалізації і формування національних економік. Сьогодні питання економічного націоналізму є надзвичайно актуальними й для України з її багатим людським, ресурсним та технологічним потенціалом.

Ключові слова:

економічний націоналізм, протекціонізм, вільна торгівля.

Список літератури:

1. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм: Карл Маркс проти Фрідріха Ліста.
URL: <http://litopys.org.ua/sporl/sz09.htm>
2. Ланюк Є. Фрідріх Ліст та концепція економічного націоналізму.
URL: <https://zbruc.eu/node/1392>
3. Яковенко Р.В. «Національна система політичної економії» Фрідріха Ліста.
URL: <https://tusovka.kr.ua/news/2018/01/06/-natsionalna-sistema-politichnoi-ekonomii-fridriha-lista>
4. Кондзьолка В. Економічний націоналізм як складова національної ідеї.
URL: <https://spilka.pt/index.php/fotohalereia/2011-rik/22-20-ta-richnytsia-dnia-nezalezhnosti/detail/419-20-ta-richnytsia-dnia-nezalezhnosti?tmpl=component>